

РУРАЛНИ РАЗВОЈ СРБИЈЕ

Снежана Јанковић
Горан Костић

РУРАЛНИ РАЗВОЈ СРБИЈЕ

Снежана Јанковић
Горан Костић

Београд, 2009

РУРАЛНИ РАЗВОЈ СРБИЈЕ

Аутори

Снежана Јанковић

Горан Костић

Контакт адреса

sjankovic@ipn.co.rs

Издавач

Институт за примену науке у пољопривреди, Београд

**Средства за издавање публикације обезбедило је
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде**

Технички уредник

Александар Томовић

Лектура

Милијана Јеловац

Тираж

500 примерака

Штампа

Футура, Петроварадин

Београд, 2009.

Предговор

Европска унија је успоставила нови оквир за пружање помоћи земљама кандидатима и потецјалним кандидатима за чланство у Унији - Инструмент за претприступну помоћ (IPA). Република Србија налази се пред новим изазовом који намеће придруживање Европској унији.

Имајући у виду чињеницу да је од 165 општина у Србији, њих 130 окарактерисано као руралне, што чини 70% територије на којој живи 43% укупног становништва, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде увидело је неопходност упознавања руралног становништва и свих актера који се баве руралним развојем са предстојећим изазовима. Иако се у јавности често говори о средствима за претприступну помоћ, утисак је да по овом питању има прилично нејасноћа и заблуда. То је нарочито изражено код оног дела популације који од овог процеса највише очекује. Сектор за рурални развој, као део Министарства који је најнепосредније ангажован на раду са руралним становништвом, сматра својом обавезом да руралном становништву и свима који су заинтересовани да се укључе у рурални развој помогне да се боље упознају са овим процесом, нарочито са делом који се односи на рурални развој. Ова публикација има ту функцију.

Публикација је намењена будућим корисницима средстава претприступног фонда Инструмента за претприступну помоћ руралном развоју. Услов за коришћење ових средстава је статус кандидата Србије за чланство у Европској унији. То време није далеко и зато је сврха публикације да кориснике информисе и упозна са основама аграрне политике Европске уније, начином функционисања фондова ЕУ за рурални развој, искуствима других земаља у коришћењу претприступних фондова ЕУ за рурални развој, IPA и IPARD фонда, правилима и процедурама коришћења IPARD-а и, коначно, шта фармери, прерађивачи пољопривредних производа, становници руралних подручја, локалне самоуправе, NGO и грађани Србије могу да очекују од фонда IPA за рурални развој.

Надамо се да ће читаоцима, односно будућим корисницима средстава за рурални развој, ова публикација бити од користи. Прихватићемо све корисне сугестије и сарадњу, са веома јасним циљем – Србија у Европској унији.

*Министарство пољопривреде,
шумарства и водопривреде
Сектор за рурални развој*

САДРЖАЈ

1.	Циљеви и мере Инструмената претприступне помоћи за рурални развој.....	9.
2.	Финансијски план IPARD-а.....	10.
3.	Национални план IPARD а.....	11.
4.	Успостављање и именовање органа и надлежних тела за децентрализован систем управљања	14.
5.	Опис мера Инструмената претприступне помоћи за рурални развој.....	21.
5.1.	Оса 1 - Унапређење ефикасности тржишта и имплементација EU стандарда.....	21.
5.2.	Оса 2 - Припремне активности за имплементацију агроеколошких мера и стратегија локалног руралног развоја (LEADER приступ) .	32.
5.3.	Оса 3 - Развој руралне економије.....	40.
6.	Пријава и поступак за остваривање права на подршку из IPARD фонда	46.
6.1.	Правила и процедуре пријављивања	46.
6.2.	Исплата средстава	48.

6.3.	Контрола и надзор	47.
6.4.	Повраћај средстава	47.
7.	Генерални Преглед услова за коришћење финансијских средстава EU из IPARD фонда	48.
8.	Литература	51.

СКРАЋЕНИЦЕ:

A.C.	Acquis Communautaire	Правна тековина ЕУ
AA	Audit Authority	Ревизорско тело
CAO	Competent Accrediting Officer	Национални службеник за акредитацију
CAP	Common Agriculture Policy	Заједничка пољопривредна политика
CB	Certification Body	Тело за сертификацију
DIS	Decentralised Implementation System	Децентрализовани систем имплементације
EC	European Commission	Европска комисија
EEC	European Economic Community	Европска економска заједница
EU	European Union	Европска унија
FSD	Feasibility study	Студија Изводљивости
IPA	Instrument for Pre-accession Assistance	Инструмент за претприступну помоћ
IPARD	Instrument of Structural Policy for Rural development	Инструмент претприступне помоћи за рурални развој
IT	Informative technology	Информативна технологија
LAG	Local Action Group	Локална акциона група
LEADER	Liason Entre Actions pour le Development d'IEconomie Rurale	LEADER приступ
MA	Managing Authority	Управљачко тело
MIPD	Multi-annual Indicative Planning Document	Вишегодишњи индикативни плански документ

NAO	National Authorising Officer	Национални службеник за одобравање
NF	National Fund	Државни фонд
NGO	Non Governmental Organisation	Невладина организација
NIPAC	National IPA Coordinator	Национални ИПА координатор
PA	Payment Agency	Агенције за плаћања
SAPARD	Special Accession Program for Agriculture and Rural Development	Специјални приступни програм за пољопривреду и рурални развој
STAR	Serbian Transitional Agricultural Reform	Пројекат реформе пољопривреде Србије у транзицији
ULO	Ultra low oxygen	Хладњаче са ниским нивоом кисеоника
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development	Европски фонд за рурални развој

1. Циљеви и мере Инструмената претприступне помоћи за рурални развој

Инструмент претприступне помоћи за рурални развој (IPARD) је пета компонента IPA и намењена је земљама кандидатима за чланство у ЕУ (Хрватска, Македонија и Турска)¹. Циљ је да се у оквиру овог вида помоћи допринесе одрживом развоју пољопривредног сектора и руралних подручја и омогући успешна имплементација правне тековине ЕУ у области заједничке пољопривредне политике (CAP). IPARD је одговор Европске комисије на изазове проширења у пољопривреди и руралним подручјима. Имплементација помоћи у оквиру ове компоненте омогућује земљи кандидату да се коришћењем ове компоненте адекватно припреми за чланство у ЕУ, а самим тим и за коришћење средстава из Европског пољопривредног фонда за рурални развој (European Agricultural Fund for Rural Development - EAFRD). IPARD циљеви се остварују имплементацијом 9 мера у оквиру три приоритетне осе и избор су широког спектра који је намењен за подршку државама кандидатима:

ОСА 1 - Унапређење ефикасности тржишта и имплементација ЕУ стандарда.

1. Инвестирање у пољопривредна газдинства.
2. Инвестирање у прераду и маркетинг пољопривредних производа.
3. Помоћ при успостављању произвођачких група.

ОСА 2 - Припремне активности за имплементацију агроeko-лошких мера и стратегија локалног руралног развоја (LEADER приступ).

1. Припрема за имплементацију мера и акција које се односе на уређење животне средине и сеоских предела.
2. Припрема локалних приватно-јавних партнера за имплементацију локалних развојних стратегија.

¹ Република Србија као потенцијални кандидат за чланство у ЕУ не може да користи ову компоненту.

ОСА 3 - Развој руралне економије.

1. Унапређење и развој руралне инфраструктуре.
2. Развој и диверзификација руралних економских активности.
3. Унапређење тренинга.
4. Техничка помоћ.

2. Финансијски план IPARD-а

Европска унија је земљама кандидатима за чланство у ЕУ (Хрватска, Македонија и Турска) у периоду од 2007. до 2012. године наменила око 880 милиона евра за пројекте у оквиру ИПА компоненте која се односи на рурални развој. ЕУ је са државама кандидатима постигла Споразум о IPARD финансирању и обавези сваке владе да средства добијена из тог фонда допуни са још 25% учешћа. Према Вишегодишњем индикативно планском документу (Multi-annual Indicative Planning Document - MIPD) и Споразуму, одређене су финансијске алокације унутар осе, као и мере које су подржане средствима IPARD-а.

IPARD покрива 50% трошкова улагања корисника, осталих 50% покривају корисници сопственим средствима. Од 50 % који се покривају из IPARD -а, 75% је обезбедила Европска унија, а 25% државе кандидати. Само у изузетним случајевима, учешће Европске уније максимално може бити до:

- 80% – за мере које се односе на припреме за спровођење агроколошких мера, као и на стратегију локалног развоја села.
- 80% – у случају техничке помоћи, која се односи на припрему, праћење, оцену, информације и контролу који су потребни за спровођење програма, када се те активности не предузимају на иницијативу Комисије.
- 100% – у случају техничке помоћи, која се односи на припрему, праћење, оцену, информације и контролу, који су потребни за спровођење програма, када се те активности не предузимају на иницијативу Комисије.
- 85% – у случају инвестиционих пројеката који се спроводе у подручјима у којима Европска комисија одређује да је дошло до посебних природних катастрофа.

Принцип на ком се заснива помоћ, укључује сопствена средства пољопривредника, а уколико их они не поседују, у обавези су да их обезбеде кредитима, пошто се исплате из IPARD-а врше тек по успешном завршетку пројекта.

Графикон 1. Cash flow IPARD – Новчани проток IPARD средстава за директне кориснике [11]

3. Национални план IPARD-а

Мере у оквиру компоненте руралног развоја операционализују се по програму који се саставља на националном нивоу за пољопривреду и развој села, и који покрива целокупан период спровођења Инструмента за претприступну помоћ. Национални програм руралног развоја – IPARD програм– припремају релевантни органи које је одредила земља корисница и доставља се Европској комисији пошто се консултују одговарајуће заинтересоване стране у земљи, тј. корисници помоћи. На основу IPARD програма овлашћени предлагачи подносе одговарајуће пројекте. Европска комисија усваја IPARD програм у року од шест месеци од достављања предлога програма, под условом да су доступне све релевантне информације. Европска комисија оцењује предложени програм да би утврдила да ли је он доследан одредбама документа вишегодишњег индикативног планирања и усклађен са уредбом о спровођењу IPA. IPARD програм садржи: дефиницију крајњих корисника, географски обим, критеријуме подобности, крите-

ријуме рангирања за пројекте који се бирају, индикаторе праћења и квантификоване циљне индикаторе. Када Европска комисија одобри IPARD програм, следи спровођење програма које земље кориснице обављају преко оперативних структура, у оквиру акредитованог система децентрализованог управљања. Хрватска, Македонија и Турска имају IPARD програме за период 2007–2013.

Хрватска је 2009.године почела са објављивањем јавних позива за грантове у оквиру IPARD-а.

Табела 1. Преглед буџета IPARD-а земаља кандидата на основу одобрених програма

IPARD, ХРВАТСКА ² Буџет: Финансијски план 2007–2009.	Укупна јавна подршка		ЕУ допринос	
	милиони евра	%	милиони евра	Стопа доприноса %
Оса 1: побољшање ефикасности тржишта и имплементација стандарда	68.35	66,81	51.26	75,00
Оса 2: припремне ак- тивности за спровођење агроеколошких мера и стратегија локалног ру- ралног развоја*	-	-	-	-
Оса 3: развој руралне економије	30.42	29,74	22.82	75,00
Мера 9– техничка помоћ	3.53	3,45	2.82	80,00
Укупно	102.30	100,00	76.90	

²Одлука комисије о одобравању пројекта за пољопривреду и рурални развој Републике Хрватске у оквиру инструмената за претприступну помоћ (IPA). MEMO/07/607 Брисел, 20 Децембар 2007. IPA Rural Development (IPARD) Programme for Croatia.

IPARD, МАКЕДОНИЈА ³ Буџет: Финансијски план 2007–2009.	Укупна јавна подршка		ЕУ допринос	
	милиони евра	%	милиони евра	Стопа доприноса %
Оса 1: побољшање ефикасности тржишта и примена стандарда	19.76	78,20	14.82	75,00
Оса 2: припремне ак- тивности за спровођење агроеколошких мера и стратегија локалног руралног развоја*	-	-	-	-
Оса 3: развој руралне економије	4.56	18,05	3.42	75,00
Мера 9– техничка помоћ	0.95	3,76	0.76	80,00
Укупно	25.27	100,00	19.00	

IPARD, ТУРСКА ⁴ Буџет: Финансијски план 2007–2009.	Укупна јавна подршка		ЕУ допринос	
	милиони евра	%	милиони евра	Стопа доприноса %
Оса 1: побољшање ефикасности тржишта и примена стандарда	154.95	73,09	116.22	75,00
Оса 2: припремне активности за спровође- ње агроеколошких мера и стратегија локалног руралног развоја*	-	-	-	-
Оса 3: развој руралне економије	53.07	25,03	39.80	75,00
Мера 9– техничка помоћ	3.98	1,88	3.18	80,00
Укупно	212.00	100,00	159.20	

*Мере унутар Осе 2 биће доступне у наредним фазама, када се изграде капацитети и када их усвоји Одбор за рурални развој.

³Одлука комисије о одобравању пројекта за пољопривреду и рурални развој БЈР Македоније у оквиру инструмената за претприступну помоћ (IPA). MEMO/07/607 Brisel, 20 Decembar 2007. IPA Rural Development (IPARD) Programme for FYR Macedonia.

⁴ Одлука комисије о одобравању пројекта за пољопривреду и рурални развој Турске у оквиру инструмената за претприступну помоћ (IPA). MEMO/07/609 Brisel, 20 Decembar 2007. IPA Rural Development (IPARD) Programme for Turkey.

4. Успостављање и именовање органа и надлежних тела за децентрализоване системе управљања

Децентрализовано управљање фондовима (Decentralized Implementation System - DIS) је систем у коме Европска Комисија преноси управљање одређеним активностима у имплементацији програма земље кориснице, при чему Европска комисија задржава целокупну одговорност за опште извршење буџета ЕУ. Сврха DIS-а је да се земља кандидат оспособи да управља фондовима ЕУ, а да при томе не тражи претходно одобрење и проверу од стране ЕС. Управљање фондовима ЕУ у оквиру децентрализованог система, може се одобрити само када се испуне одређени минимални критеријуми и услови, односно створе структуре и тела у складу са уредбом о имплементацији IPA⁵ који ће након провере добити акредитацију.

Табела 2. Структуре и тела које треба успоставити за IPARD

Национални IPA координатор (National IPA Coordinator - NIPAC)	Службеник на високом положају у влади или државној управи земље кориснице, који ће обезбедити сву координацију помоћи под IPA уредбом.
Национални службеник за одобравање (National Authorising Officer - NAO)	Директор Националног фонда који сноси сву одговорност за финансијско управљање ЕУ фондовима.
Национални фонд (National Fund - NF)	Тело које се налази у Министарству земље кориснице и има надлежност над централним буџетом (Централни трезор, задужен за финансијско управљање)
Надлежни службеник за акредитацију (Competent Accrediting Officer - CAO)	Службеник на високом положају у влади или државној управи земље кориснице, који је одговоран за давање, надзор и укидање или повлачење акредитације националног службеника за давање овлашћења и рад Националног фонда
Оперативна структура за IPA компоненту или програм (Operating structure by IPA component or programme)	Тело или више тела за сваку IPA компоненту или програм који ће се бавити управљањем и спровођењем помоћи у оквиру IPA уредбе
Audit authority - AA	Ревизорско тело

Критеријуми за акредитацију структура и тела:

- Контролно окружење: оснивање и управљање организацијом и особљем.
- Планирање/управљање ризиком: планирање интервенција.
- Контролне активности: спровођење интервенција.
- Активности надзора: надзор над интервенцијама.
- Комуникација: омогућити да сви актери добију информације које су им неопходне да испуне своју улогу.

Оперативна структура је тело или скуп тела у оквиру управе земље кориснице која су одговорна за управљање и спровођење програма у складу са принципом здравог финансијског управљања. Функције и одговорности оперативне структуре су следеће:

- Припрема годишњих или вишегодишњих програма.
- Праћење програма спровођења и усмеравање рада секторског одбора за праћење, обезбеђење докумената који су потребни за праћење квалитета спровођења програма.
- Припрема секторских годишњих и завршних извештаја о спровођењу и њихово достављање комисији, државном ИРА координатору и државном чиновнику за издавање овлашћења.
- Обезбеђује да се пројекти за финансирање бирају и одобравају у складу са критеријумима и механизмима који се примењују на програме, и да су у складу са релевантним прописима ЕУ и релевантним националним прописима.
- Предузимање поступака како би се осигурало чување свих докумената који су потребни да би се обезбедио одговарајући траг о ревизији.
- Организовање тендерских процедура, процедура доделе донације, уговарања која следе, извршавање плаћања крајњем кориснику и надокнада истих.

⁵ Према регулативи Европске комисије (ЕЦ) No 718/2007.

- Обезбеђење да сва тела која су укључена у спровођење активности воде посебан рачуноводствени систем или посебан рачуноводствени шифарник.
- Обезбеђење да национални фонд и државни чиновник за издавање овлашћења добију све потребне информације о поступцима и оверама које се обављају у вези са трошковима.
- Успостављање, одржавање и ажурирање система извештавања и информисања.
- Вршење овера како би се обезбедило да су пријављени трошкови заиста настали у складу са примењивим прописима, да су производи или услуге пружени у складу са одлуком о одобрењу и да су захтеви за плаћањем од стране крајњег корисника тачни. Ове овере покривају административне, финансијске, техничке и физичке аспекте активности, већ према случају.
- Обезбеђење интерне ревизије њених конститутивних тела;
- Обезбеђење извештавања о неправилностима.
- Обезбеђење усаглашености са захтевима у погледу информација и публицитета.

IPARD оперативна структура се састоји од две институције или тела: Управно тело Managing Authority (MA) и систем за плаћање или Агенције за плаћање (Payment System or Payment Agency). Управно тело (MA) одговорно је за управљање и спровођење IPARD програма⁶.

У склопу ових одговорности МА осигурава и обезбеђује :

1. да пројекти одабрани за финансирање буду у складу са критеријумима примењивим за програм руралног развоја,
2. да систем за евиденцију и чување статистичких информација о имплементацији и мониторингу буде компјутеризован и у одговарајућем облику ,
3. да корисници и друга тела укључена у имплементацију пројеката буду:

⁶ Члан 75 Уредбе ЕС 1698/2005.

- информисани о својим обавезама које произилазе из претприступне помоћи, посебном рачуноводственом систему или одговарајућим рачуноводственим кодо-вима за све трансакције у вези пројеката.
 - свесни евидентирања резултата и исхода пројекта и достављања података управном телу.
4. да се евалуација програма извршава у оквиру прописаних рокова и у складу са заједничким оквиром мониторинга. Да се евалуација доставља на оцењивање релевантној нацио-налној власти и европској комисији.
 5. да се обезбеди јавност националног IPARD програма, планова и програма руралног развоја.
 6. да руководи одбором за мониторинг – надзор и шаље по-требна документа за праћење и имплементацију програма, у оквиру специфичних циљева програма.
 7. да саставља годишње извештаје о напретку и након одобрења од стране МА, шаље их Европској комисији.
 8. да Агенција за плаћање добије све потребне информације, а посебно о оперативним процедурама и поступцима контроле код одабраних пројеката за финансирање пословања.

Главне дужности и овлашћења IPARD агенција:

- Публицитет, пружање информација и обука за кори-снике, тако да они могу добити максималне користи подршке коју пружа Програм.
- Пријем пројектних апликација од крајњих корисника, извођење прелиминарне (административне) провере, спровођење контроле на лицу места и евалуација апликација у складу са унапред одређеним критери-јумима.
- Евалуација и селекција пројектних апликација које ће бити подржане. Припрема уговоре о имплементацији одабраних пројеката. Потписује уговоре са кори-сницима чији су про-јекти одобрени. Спроводи реле-вантне процедуре за про-јекте који нису одобрени.

- Прати спровођење одобрених пројеката. Прати да ли корисници испуњавају одредбе и обавезе из потписаних уговора.
- Припрема извештаје и документе у складу са законодавством ЕУ и доставља их надлежним институцијама и органима.
- Успоставља базе података и систем за обраду података у вези са обавезама и активностима агенције и извршава активности агенције.
- Администрира и обезбеђује сарадњу и координацију са јавним, приватним, правним и физичким лицима, невладиним организацијама, међународним институцијама и Европском комисијом.

Оперативне процедуре IPARD агенције: IPARD агенција преко медија и службене мреже, путем серије јавних саопштења и публикација (брошуре, леци, водичи, итд.), упознаје потенцијалне кориснике о одобреном и оперативном националном IPARD програму, као и отвореним конкурсима за подношење пројектних апликација. Агенција организује информативне радионице на националном и регионалном нивоу, да би се потенцијални корисници упознали са правилима и процедурама попуњавања и подношења пројектних апликација.

Корисници преузимају пројектне апликације у децентрализованим канцеларијама на регионалном или локалном нивоу где оне постоје. Попуњене пројектне апликације са пратећом документацијом (дозволе, сагласности, процене утицаја на животну средину...), потенцијални корисници достављају децентрализованим канцеларијама агенције где се врши формална (тзв. административна) провера и њихово разврставање у формално прихватљиве и формално неприхватљиве апликације. Обе категорије апликација се са извештајем о административној провери достављају одељењу за планирање и евалуацију где се проверава администра-

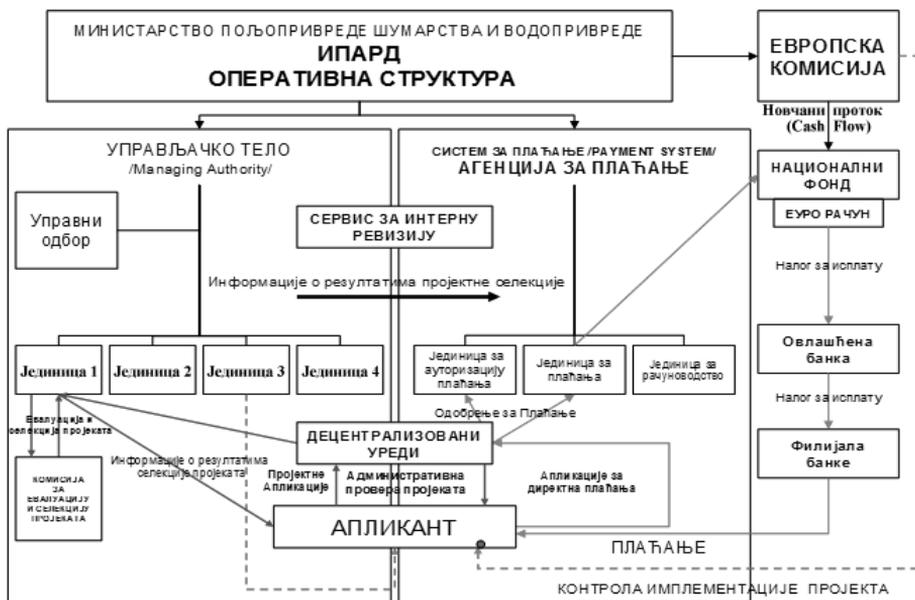
тивно-техничка и економска усклађеност пројектних апликација са циљевима и мерама IPARD програма и расписаног јавног позива.

Формалну одлуку о избору пројеката доноси комисија за евалуацију и селекцију пројеката, о чему сачињава извештај и доставља га одељењу за планирање и евалуацију. На основу извештаја припремају се уговори за финансирање пројеката корисника и обавештења о разлозима прихватања или одбијања пројектне апликације. Уговоре са корисницима потписује директор агенције. Агенција припрема информацију о резултатима избора пројеката и сву потребну документацију коју прослеђује агенцији за плаћања.

Агенција за плаћања након одобравања исплате прослеђује захтев за исплату Националном фонду, одакле се на основу налога за исплату средства трансферишу до овлашћене банке, односно до наменског текућег рачуна корисника. Цео поступак је под надзором ревизора. Ревизију спроводе независни интерни и спољни ревизори у име IPARD агенције и управног тела (МА), који чине тело за сертификацију (СВ).

Цео поступак је прилагођен рачунарском софтверу који обезбеђује да сваки корак буде исправно регистрован. У систем за проверу уграђене су листе за проверу и двострука контрола, тако да се грешке минимизирају.

Графикон 2. Предлог оперативне структуре IPARD-а за Србију [18]

Праћење и оцењивање (monitoring and evaluation): у складу са регулативама ЕУ, за праћење се успоставља управни одбор. Овај одбор осигурава да релевантне јавне институције, физичка и правна лица, невладине организације, репрезентативне организације и заинтересоване стране учествују и доприносе процесу праћења и евалуације програма руралног развоја. Раду одбора присуствују представници Европске комисије и релевантне консултантске институције. С циљем спровођења програма руралног развоја, одбор одређује услове аплицирања, критеријуме оцењивања и селекције пројектних апликација, а све у складу са циљевима из про-грама руралног развоја. Одбор контролише евалуацијске извештаје, препоручује побољшања администрације, финансијске управе и имплементације пројеката. Одбор прати ефи-касност и ефективност реализације IPARD програма у односу на циљеве, резултате и утицај програма мерен кроз индикаторе

наведене у ситуационој анализи програма и финан-сијско извршење програма. Индикатори су основ за праћење и вредновање пројеката.

5. Опис мера Инструмената претприступне помоћи за рурални развој

5.1. Оса 1 - Унапређење ефикасности тржишта и имплементација ЕУ стандарда

Мера: 1.1. Инвестиције у пољопривредна газдинства

Помоћ из ове мере намењена је побољшању стандарда и пословања пољопривредних газдинстава. Право на овај вид помоћи имају пољопривредна газдинства код којих ће на крају реализације инвестиције бити јасно видљива економска оправданост улагања. Газдинства морају испунити минимум националних стандарда из области заштите животне средине, здравства, добробити животиња и безбедности на раду у тренутку доношења одлуке о инвестирању.

Циљеви мере 1.1:

- Достижање стандарда ЕУ који се односе на заштиту животне средине, здравствену исправност и квалитет хране, здравље животиња и биља, добробит животиња и сигурност на раду.
- Модернизација производних система у пољопривреди, са циљем смањења загађења животне средине.
- Побољшање општих услова у производњи примарних пољопривредних производа.
- Побољшање квалитета производа.
- Смањење трошкова производње, повећање конкурентности и припрема фармера за будући улазак на отворено тржиште ЕУ.
- Јачање конкурентности на унутрашњем тржишту отварањем нових тржишних могућности за пољопривредне производе.

Крајњи корисници средстава из IPARD програма у склопу мере 1.1. су пољопривредна газдинства, уписана у Регистар пољопривредних газдинстава.

Дозвољена улагања:

СЕКТОР
МЛЕКАРСТВА

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за држање млечних крава, укључујући опрему за производњу млека, попут измузишта и опрему за чување и хлађење млека на газдинству.
2. Изградња и/или реконструкција складишних капацитета за стајњак, укључујући опрему за руковање и коришћење стајњака, попут танкова, специјалних возила за превоз ђубрива и сл.

СЕКТОР
ГОВЕДАРСТВА

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за држање говеда.
2. Изградња и/или реконструкција складишних капацитета за стајњак, укључујући опрему за руковање и коришћење стајњака, попут танкова, специјалних возила за превоз стајњака и сл.

СЕКТОР
СВИЊАРСТВА

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за држање свиња.
2. Изградња и/или реконструкција складишних капацитета за стајњак, укључујући опрему за руковање и коришћење стајњака, попут танкова, специјалних возила за превоз стајњака и сл.

СЕКТОР
ЖИВИНАРСТВА

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за држање живине, укључујући опрему за спречавање ширења болести птица.
2. Изградња и/или реконструкција складишних капацитета за стајњак укључујући опрему за руковање и коришћење стајњака, попут танкова, специјалних возила за превоз стајњака и сл.

СЕКТОР
ПРОИЗВОДЊЕ
КОНЗУМНИХ
ЈАЈА

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за држање кока носилца, укључујући опрему за спречавање ширења болести птица.
2. Изградња и/или реконструкција складишних капацитета за стајњак, укључујући опрему за руковање и коришћење стајњака, попут танкова, специјалних возила за превоз стајњака и сл.

СЕКТОР ВОЋА
И ПОВРЋА

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање стакленика и пластеника (само полиетиленска фолија мин. 200 микрона) за производњу воћа и поврћа. Изграђен или реконструисан објекат мора имати величину од минимално 500 m² до максимално 2.000 m². Корисник мора доказати постојање властите производње воћа и/или поврћа у стакленику/пластенику на крају улагања.
2. Специјална опрема за бербу, сортирање и паковање воћа и поврћа, укључујући стоно грожђе. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за складиштење воћа и поврћа (ULO капацитети – хладњаче са нис-ким нивоом кисеоника нису дозвољене). Системи за заштиту од града (укључујући рачунарску опрему) за воћњаке и винову лозу. Корисник мора доказати постојање властите производње воћа и/или поврћа за минимум 2 ha до максимално 50 ha под воћем, и/или најмање 0,5 ha до максимално 30 ha под поврћем, и/или најмање 0,5 ha до максимално 5 ha под виновом лозом на почетку улагања.

СЕКТОР
ЖИТАРИЦА
И УЉАРИЦА.

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за складиштење и сушење житарица и уљарица. Корисник мора доказати постојање властите производње на минимум 20ha.

Општи услови улагања у оквиру мере 1.1

1. Корисници приликом улагања морају задовољавати релевантне стандарде ЕУ у складу са одредбама Уредбе комисије (ЕЦ) бр. 718/2007. Пројекти на крају реализације морају задовољавати релевантне стандарде у погледу заштите животне средине, јавног здравља, здравља биља и животиња, добробити животиња и сигурности на раду. Пољопривредно газдинство своју производњу мора ускладити са одговарајућим националним стандардима који се односе на заштиту животне средине, јавно здравље, здравље животиња и биља, добробит животиња и сигурност на раду.

2. Корисник мора задовољавати стандарде ЕУ у погледу квалитета сировог млека на крају улагања.
3. Свако улагање мора задовољавати стандарде ЕУ који се односе на чување стајњака на крају улагања, и то:
 - Максималан број животиња по јединици површине (ha) ограничен је на 2,4 условна грла (УГ) по хектару. Штала мора бити пројектована тако да омогућује минимално 5m² по млечној крави.
 - За чврсти стајњак складиште површине 4 m² и висине 2 m по условном грлу за период од 6 месеци, односно 8 m³ простора складишта за чврсти стајњак, ако је висина гомиле мања од 2 m, а за течни стајњак⁷ складиште запремине 2 m³,
 - За складиштење течног стајњака 10 m³ за лагуне по условном грлу, за период од 6 месеци.
4. Корисници морају бити стручно оспособљени за бављење пољопривредном делатношћу. Породично пољопривредно газдинство – носилац пољопривредног газдинства – мора имати:
 - завршену средњу пољопривредну школу или диплому из подручја пољопривреде, ветеринарства или прехранбене струке.
 - Радно искуство у пољопривреди од 5 година, или да је минимум две године регистрован у Регистру пољопривредних газдинстава.
5. Корисници морају да измире све финансијске обавезе према држави.
6. Корисници за инвестиције у објекте изградња/реконструкција у секторима млекарства, говедарства, свињарства, живи-нарства и производње кокошијих јаја морају доставити:
 - претходну процену пројекта коју је урадила управа за ветерину, и/или управа за рурални развој.
 - процену утицаја на животну средину,⁸ ако то пројект захтева.

Специфични услови улагања у оквиру мере 1.1.

Зависно од сектора, прописани су специфични услови које корисник мора испуњавати на крају улагања. Они су директно везани за производњу и резултат су темељних секторских анализа земаља корисница IPARD фонда и усаглашавања са правилима које прописује ЕУ.

⁷ Складиште за течни стајњак није потребно изградити ако се користи систем узгоја крава који не ствара течни стајњак.

⁸ Процена утицаја на животну средину прибавља се пре улагања.

Табела 3. Специфични услови улагања у оквиру мере 1.1

СЕКТОР	УСЛОВ	Хрватска		Македонија		Турска	
		min	max	min	max	min	max
Млекарства	Број музних крава	20	100	10	100	10	100
Говедарства	Број говеда	40	150	40	150	30	250
Свињарства	Број крмача/свиња	20/400	100/2000	2000	8000	x	x
Живинарство	Број бројлера	5000	30000	5000	30000	5000	20000
Конзумних јаја	Број кока носилца	10000	50000	x	x	x	x
Воћа и поврћа ⁹	Површина пластеника/ стакленика m ²	500	2000	300	30000	400	40000
	Површина засада под воћем, ha	2	50	0.5	15	1	20
	Површина под поврћем, ha	0,5	50	0,5	30	0,5	30
	Површина под виновом лозом, ha	x	x	0.5	20	x	x
Житарица и уљарица ⁹	Површина под житарицама	20	x	20	x	20	x

Мера: 1.2. Прерада и маркетинг

Релевантна су улагања у прераду и маркетинг пољопривредних и рибарских производа ради реструктурирања ових делатности и ради њиховог подизања на стандарде ЕУ, с тим да инвестиције на нивоу трговине на мало нису укључене у систем помоћи. Помоћ се може доделити у форми инвестиција у предузећа која запошљавају мање од 250 радника и која имају годишњи обрт који не прелази 50 милиона евра, уз давање приоритета инвестицијама које имају за циљ усклађивање са свим релевантним стандардима ЕУ.

⁹ Корисник улагања у секторе воћа, поврћа и житарица мора доказати постојање сопствене производње.

Циљеве мере 1.2:

- Прилагођавање пољопривредних и рибарских капацитета за прераду да би се задовољили минимални стандарди ЕУ који се односе на хигијену, јавно здравље, добробит животиња, сигурност на раду и заштитеу животне средине.
- Унапређење управљања животињским нуспроизводима улагањем у сабирне центре за животињски отпад.
- Побољшање приступа капацитетима за прераду и отварање нових продајних канала за примарне произвођаче у пољопривредном и рибарском сектору.
- Унапређење прераде и маркетинга примарних пољопривредних и рибарских производа.
- Јачање конкуренције на домаћем тржишту увођењем нових технологија и иновација.
- Отварање нових тржишних могућности са нагласком на усклађивање са стандардима ЕУ за шта је основа утврђивање проблема и потенцијала руралних заједница (Костић Г. и Јанковић С., 2009) [23]

Корисници средстава из IPARD програма у оквиру мере 1.2. су приватни предузетници у рангу малих и средњих предузећа која су у систему ПДВ и регистрована за предметну делатност.

Дозвољена улагања

СЕКТОР
МЛЕКАРСТВА	1. Реконструкција и/или опремање постојећих објеката за млеко и млекарне, укључујући расхладну опрему за сирово млеко – лактофризе. Улагања у изградњу су прихватљива само ако је постојећи капацитет млекарне затворен због немогућности усклађивања са стандардима ЕУ. Изграђени капацитет не може бити мањи од 1.800.000 л нити већи од 50.000.000 л укупног годишњег капацитета на крају улагања.2. Набавка специјалних возила за превоз сировог млека.
СЕКТОР
МЕСА	1. Реконструкција и/или опремање постојећих кланица, укључујући опрему за хлађење и паковање меса и збрињавање нуспроизвода животињског порекла.2. Изградња и/или реконструкција и/или опремање центара за сакупљање животињских нуспроизвода (отпада из кланичне индустрије).

СЕКТОР
РИБАРСТВА

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за прераду рибе, укључујући опрему за хлађење, резање, сушење, димљење, паковање производа, смањење отпада, и набавку одговарајуће рачунарске опреме и софтвера.

СЕКТОР
ПРЕРАДЕ
ВОЋА И
ПОВРЋА

1. Изградња и/или реконструкција, и/или опремање објеката за прераду воћа и/или поврћа, укључујући гљиве.

СЕКТОР
ВИНАРСТВА

1. Опремање винарија (опрема за филтрирање, стабилизацију, линије за пуњење, аутоматско етикетирање и паковање). Корисник мора бити уписан у Регистар произвођача грожђа и вина и мора имати годишњу производњу од минимално 200 hl до максимално 20.000 hl квалитетног вина у складу са Законом о вину у години пре подношења пријаве.

Општи услови улагања у оквиру мере 1.2.

1. Приликом улагања, корисници морају задовољавати релевантне стандарде ЕУ у складу са одредбама Уредбе комисије (ЕЦ) бр. 718/2007. Пројекти на крају реализације морају задовољавати релевантне стандарде у погледу заштите животне средине, јавног здравља и сигурности на раду. На крају реализације улагања корисник мере 1.2. мора доказати да улагања испуњавају одговарајуће стандарде ЕУ.
2. Активности које се суфинансирају у оквиру III IPA компоненте.
3. За изградњу/реконструкцију објекта потребно је приложити потврду о усклађености улагања с националним и ЕУ стандардима са аспекта заштите животне средине, коју је издало надлежно министарство за животну средину. За објекте који су предмет улагања, корисник мора доставити попис потребних активности за усклађивање са стандардима ЕУ, оверен код управе за ветерину.
4. Корисници морају бити стручно оспособљени за бављење пољопривредном делатношћу. Предузетници и правна лица морају имати најмање једног запосленог на нивоу управљања, који има завршену пољопривредну средњу школу или диплому

из подручја пољопривреде, ветерине, технологије прераде и радно искуство у пољопривреди минимум 5 година.

5. Корисници морају да измире све финансијске обавезе према држави.
6. Корисник мора да има финансијске капацитете за имплементацију пројекта.

Специфични услови улагања у оквиру мере 1.2.

Зависно од сектора, прописани су специфични услови које корисник мора да испуњава на крају улагања. Они су директно везани за производњу и резултат су темељних секторских анализа земаља корисница IPARD фонда и усаглашавања са правилима које прописује ЕУ.

Табела 4. Специфични услови улагања у оквиру мере 1.2

СЕКТОР	УСЛОВ	Хрватска		Македонија		Турска	
		min	max	min	max	min	max
Млекарства	Објект капацитет, тона/год	1.800	50.000	1.800	50.000	360	25.200
Меса	Кланице са минималним капацитетом за 8 радних сати	40 грла стоке или 100 свиња или 100 оваца и коза или 10.000 перади		15 грла стоке или 20 свиња или 50 оваца и коза или 5.500 перади		30 грла стоке 50 оваца и коза или 8.000 перади	
Рибе	Објект капацитет, тона/год	18	х	х	х	100	
Прераде воћа и поврћа	Објект капацитет, тона/год	х	4.000	500	5.000	х	4.000
Винарства	Годишња производња квалитетног вина,hl.	200	20.000	1.500	55.000	х	х

Финансирање мера 1.1. и 1.2.

Табела 5. Износи јавне помоћи за мере 1.1. и 1.2. у 000 евра

Осе/Мере	Хрватска		Македонија		Турска	
	min	max	min	max	min	max
Оса 1 - Унапређење ефикасности тржишта и имплементација ЕУ стандарда						
1.1. Инвестиције у пољопривредна газдинства	13.5	900.0 ¹⁰	5.0	200.0 ¹¹	15.0	1.000.0
1.2. Прерада и маркетинг	33.8	3.000.0	15.0	800.0 ¹²	25.0	3.000.0

Износ јавне подршке (гранта) за меру 1.1. је до 50% укупног прихватљивог улагања по пројекту, осим:

- Ако улагање изводи млади пољопривредник, односно пољопривредник који на дан доношења одлуке о додели средстава има мање од 40 навршених година, у том случају износ јавне подршке износи до 55% укупно прихватљивог улагања.
- Ако се улагање изводи у планинским подручјима¹³, износ јавне подршке је до 60% укупно прихватљивог улагања.
- Ако улагање изводи млади пољопривредник у планинском подручју, износ јавне подршке је до 65% укупно прихватљивог улагања.

Дозвољено је максимално пет прихватљивих улагања по кориснику унутар временског оквира IPARD-а.

Прихватљиви трошкови:

1. Изградња/реконструкција објеката.
2. Набавка нове механизације, опреме и рачунарски софтвер.
3. Општи трошкови: накнаде за архитекте, инжењере и остале саветодавце, израда студије изводљивости, куповина права на па-

¹⁰ Изузеци: Сектор производње конзумних кокошијих јаја у оквиру мере 1.1. где горња граница може износити до 2.000.000 евра, ако се улагање односи на задовољење стандарда ЕУ у вези ускладиштења/руковања стајњаким и посебних узгојних система који поштују услове одређене у Директиви Савета 1999/74/ЕЦ. Сектор маслинарства у оквиру мере 2.1. максималан износ 500.000 евра.

¹¹ Корисници у току трајања IPARD програма могу више пута аплицирати до максималног износа од 530.000 евра.

¹² Изузетак је изградња нових кланица које испуњавају ЕУ стандарде мин 800.000 до макс 3.000.000 евра.

¹³ Маргинална подручја

тенте и лиценце. Ови трошкови не смеју прећи границу од 12% улагања. Трошкови израде пословног плана до 2–3% улагања, али не преко 5.000 евра.

4. Прихватљиви трошкови утврђују се без ПДВ-а.

Трошкови који се не финансирају из IPARD програма :

1. Порези, укључујући ПДВ.
2. Царине, увозне таксе, и све остале накнаде,
3. Куповина или закуп земљишта и постојећих зграда, без обзира на то да ли најам резултира власништвом пренесеним у корист најмопримца,
4. Новчане казне, финансијске казне и трошкови парничног поступка,
5. Оперативни трошкови,
6. Половне машине и опрема,
7. Банковни трошкови, трошкови гаранција и сличне накнаде,
8. Курсне разлике и провизије за конверзију евра,
9. Доприноси у натури.
10. Куповина пољопривредних производа, животиња, садница и њихово сађење.
11. Сви трошкови одржавања, амортизације и изнајмљивања.
12. Трошкови везани за уговоре о закупу, режијски трошкови и трошкови осигурања.
13. Трошкови настали у државној администрацији и трошкови особља запосленог на управљању, имплементацији, праћењу и контроли пројекта.
14. Општи трошкови који обухваћају накнаде за архитекте, инжењере и консултанте, трошкови инвестиционе студије, пословног плана, студије изводљивости и трошкови куповине права за патенте и лиценце који прелазе 12% укупно прихватљивих трошкова.

Мера: 1.3. Подршка пољопривредним удружењима

Мера је тренутно доступна само корисницима IPARD програма у Турској. Циљ мере је побољшање и јачање улоге пољопривредних удружења на тржишту. Овај циљ се реализује подршком економске

одрживости пољопривредних поседа и адаптацијом производње према захтевима тржишта у погледу количине и квалитета производа који задовољавају норме ЕУ, у складу са правном тековином ЕУ (Acquis communautaire). Подршка је оријентисана на лакше административно пословање удружења ради прилагођавања производње и производа чланова удружења захтевима тржишта, поштовања ЕУ стандарда, стандардизације маркетинга, заједничке набавке репроматеријала, пласмана пољопривредних производа мега-маркетима (припрема за продају, централизација продаје и испорука великих количина купцима), као и утврђивање заједничких правила о информацијама о производњи (Костић Г. и Јанковић С., 2009) [23]. Од ове мере се очекује да подржи успостављање нових удружења произвођача, која ће пружати информације својим члановима, помагати им у процесу побољшања стандарда квалитета и безбедности, задовољења стандарда заштите животне средине, и на тај начин допринети модернизацији газдинстава и побољшању њихове конкурентности. Очекује се да ће се овом мером ојачати рад прехранбеног ланца и побољшати могућност преговарања произвођача. Помоћ за ову меру не додељује се групама произвођача које је званично признало релевантно национално тело земље кориснице пре 1. јануара 2007.г. Помоћ се додељује као паушална помоћ у годишњим ратама за првих 5 година после датума када је група произвођача призната.

Корисници мере 1.3. су удружења произвођача:

1. воћа, поврћа, гљива, лековитог биља и цвећа, чија је годишња минимална укупна производња 10% од производње у региону и броје најмање 50 чланова.
2. млека, стоке и меда, чија је годишња минимална укупна производња млека 3.600t, меса 320t, јаја 16.000.000 комада и меда 24t и броје најмање 16 чланова.

Износ јавне подршке/гранта за меру 1.3. је до 100% укупног прихватљивог улагања по пројекту. Покривају се сви административни трошкови удружења у току пет година. Величина подршке се одређује на основу оствареног промета удружења.

Табела 6. Износи јавне подршке за меру 1.3. у еврима

Обрт/приходи удружења	година				
	I	II	III	IV	V
	Максимална подршка				
До 1.000.000	5%	5%	4%	3%	2%
	50.000	50.000	40.000	30.000	20.000
Преко 1.000.000	2,5%	2,5%	2,0%	1,5%	1,5%
	100.000	100.000	80.000	60.000	50.000

5.2. Оса 2¹⁴ - Припремне активности за имплементацију агроеколошких мера и стратегија локалног руралног развоја (LEADER приступ)

Мера: 2.1. Припрема за имплементацију мера и акција које се односе на уређење животне средине и сеоских предела

У оквиру припрема за имплементацију активности из Осе 2, спроводиће се пилот- пројекти описани у члану 39 и 40 Уредбе Савета ЕУ (ЕС бр. 1698/2005). Пилот- пројекти ће омогућити пољопривредним произвођачима и административним телима да стекну практично искуство у спровођењу акција везаних за унапређење животне средине и сеоских предела. Ове мере обезбеђују пољопривредна плаћања за заштиту животне средине пољопривредницима који добровољно преузму испуњавање тих обавеза, које превазилазе захтеване стандарде и обавезне услове. Активности и неопходна обука ће бити подржани из прве компоненте IPA, која пружа помоћ у процесу транзиције и изградње институција, коју Србија (земља потенцијални кандидат за чланство у ЕУ) може користити. Програм усавршавања је усмерен ка кључним циљним групама: пољопривредницима, пољопривредним саветодавцима, удружењима за очување природе, регионалној и локалној управи. За управљање и спровођење агроеколошких мера нужан је позитиван став, административни капацитети и стручни и заинтересовани

¹⁴ Мере у оквиру Осе 2 биће доступне корисницима у наредним фазама, када се изграде капацитети и исте усвоји одбор за рурални развој. У Хрватској је могућа имплементација пилот- пројеката – са циљем стицања практичног искуства на нивоу корисника и администрације

пољопривредници. Предложена пилот- подручја за спровођење ове мере морају имати одговарајућа тела управе и кадровске способности који ће омогућити њихову успешну реализацију. Критеријуми за избор пилот- територије, поред биолошке разноликости, јесу "људи и институције".

Крајњи корисници су пољопривредници, пољопривредне задруге, пољопривредна предузећа, НВО-а и јавне установе чије се земљиште налази у заштићеним подручјима. Агроеколошки уговори се склапају на пет година. Сваки корисник је обавезан да похађа програм обуке у трајању од 15 сати. Установа која спроводи обуку издаје потврду о похађању курса.

Прихватљива подршка:

1. подстицаји по хектару за испашу, кошење, правилно планиран плодоред, зимски зелени угар и сл: директна плаћања обухватају само оне обавезе које су ван релевантних стандарда за директна плаћања.
2. трошкови ширења искустава и резултата пројеката, што укључује демонстрацију, давање пољопривредних савета, изложбе и информативне материјале који су директно везани за активности одабраног огледног подручја.

Услови спровођења подршке за одржавање и заштиту ливада и пашњака са циљем спречавања њихове деградације¹⁵ и очувања/повећања постојећих вредних станишта на ливадама и пашњацима, у складу са Директивом о стаништима (92/43/ЕЕЦ):

- Минимална површина за кошење 0,5ha
- Минимална површина за испашу 2 ha
- Крчење грмља и ниског дрвећа како би се омогућило кошење и испаша.
- Забрањена је примена пестицида и минералних ђубрива.
- Косидбу је потребно спроводити најмање једном годишње, а испаша мора трајати минимум 80 дана.
- Сву покошену биљну масу треба покупити и уклонити с травњака.

¹⁵ Неки бугарски фармери су током 2008. покушали да остваре подстицаје за одржавање и заштиту ливада и пашњака паљењем. Надгледање сваке парцеле која је у оквиру ове мере и строга контрола довели су до обуставе плаћања и изрицања строгих казни неодговорним фармерима.

- Густина сточног фонда: најмање 0,2 условна грла/ха, а највише 1,0 условно грло/ха
- испашу мора да надзире пастир.

Правилно планиран плодород важна је агротехничка мера у спречавању и сузбијању штеточина, болести и корова. Ова мера унапређује плодност, побољшава структуру и обогаћује земљиште органском материјом. Основни циљеви су: смањити губитак хранива, смањити потребу за агрохемијским инпутима, побољшати плодност земљишта и повећати укупну биолошку разноликост на пољопривредним газдинствима. Мера уводи шири плодород на ораницама. Услови за спровођење ове мере су следећи:

- Гајење најмање 4 различита усева.
- Заступљеност сваке културе понаособ у плодороду најмање са 15%.
- Заступљеност кукуруза у плодороду максимум 40 %.
- Заступљеност житарица у плодороду максимум 65%.
- Заступљеност травно-легуминозних смеша у плодороду минимум 15%.

Зелени угар је засејани биљни покривач који спречава губитак хранива, штити земљиште од збијања и ерозије, одржава органску материју у земљишту, шири/обогаћује плодород, подстиче биолошку разноликост и омогућава зелено ђубрење, а самим тим смањује потребу за агрохемијом. Мера се спроводи улето, након скидања усева сејањем махунарки, травно-детелинских смеша или других одговарајућих култура. Услови за спровођење ове мере:

- Потребно је засејати најмање 0,5 хектара.
- Сетву треба обавити најкасније 3 недеље након жетве главног усева.
- Косидба на засејаним површинама је забрањена.
- Зелена биљна маса не сме се заорати пре 15. фебруара наредне године.

Мера: 2.2. Припрема за LEADER

LEADER (*fran. Liason Entre Actions pour le Development d'Economie Rurale*) је програм руралног развоја који је покренут 1991.г. LEADER је лансиран као пилот-иницијатива, усмерена на подршку привред-

ном и друштвено-социјалном оживљавању и интегрисању руралних подручја. Програм је настојао да то постигне путем промовисања израде локалних развојних стратегија, које би биле: иновативне, интегрисане, и партиципативне. Основа LEADER приступа је промовисање руралног развоја путем локалних иницијатива и партнерства. Идеја LEADER-приступа је да планови развоја и локалне стратегије треба да буду резултат договора локалних актера. Активности које ће се предузимати с циљем реализације ових планова и стратегија такође треба да буду дефинисане на локалном нивоу, али према оквирима прихваћеним на националном нивоу и на нивоу EU.

LEADER приступ омогућава: побољшање руралних животних и радних услова, укључујући добробит, стварање нових, одрживих могућности зараде, очување и стварање нових послова, диверсификацију економских активности, охрабривање и развој активности руралног становништва да заједнички делује путем пројеката сарадње, развијање интегралних локалних развојних стратегија и припремање њихове имплементације, промовисање локалних иницијатива и партнерства, трансфер резултата, искустава, стручног знања, информација и стално јачање капацитета руралног становништва и чланова локалних акционих група (LAG).

Приступ базиран на подручју: подручје LEADER треба да буде довољно мало да би било кохезивно, али и довољно велико да би се обезбедио развој у самом подручју. Подручје је суб-регионална рурална територија, која се добро може идентификовати и не мора да буде унутар административних граница, која, међутим, поседује локални идентитет који сви његови становници осећају. „Подручје треба да буде кохерентно и да у њему има довољно критичне масе људских, финансијских и привредних ресурса за подржавање једне изводљиве развојне стратегије“. (Јанковић и сар., 2009) [24]. Прихваћена норма је да величина подручја обухвата од 10.000 до 100.000 становника.

Приступ од локалног нивоа „навише“ (bottom up): принцип „од локалног нивоа навише“ покренула је Комисија EU као важан аспект за успешну имплементацију LEADER-а и одрживог руралног развоја. Најевидентнији израз приступа од локалног нивоа навише, јесте већ споменуто овлашћење за доношење одлука, али и делегирање задатака израде мера и политика на LEADER подручје. Локални план развоја треба да пишу локални актери. Приступ од локалног нивоа нагоре треба да буде видљив и евидентан и у фази пре

израде плана. Приступ од локалног нивоа нагоре, у комбинацији са захтевом за умрежавање, добро се уклапа у свеобухватне циљеве европске интеграције. Децентрализацијом се актери на нижим административним нивоима директно укључују у имплементирање политике и мера ЕУ у својим свакодневним окружењима, а умрежавање охрабрује повезивање са другим деловима заједнице.

Локалне акционе групе (LAG) и трипартитно партнерство: најзначајнији механизам за спровођење LEADER-а на локалном нивоу јесте тело под називом Локална акциона група (LAG). LAG чине представници различитих друштвених, привредних и политичких сектора који постоје у локалној заједници. Партнерство омогућава ефекте синергије, чије појављивање се очекује када се представници неколико различитих организација и сектора удружују да би, заједничким напорима решили постојећи проблем и извршили одређени задатак. Ова синергија је, пре свега, важна за удруживање финансијских ресурса, али и сама сарадња је вредан ресурс, јер постоји могућност да се створе мреже, развију нове методе, производи или услуге итд. Концепт партнерства је најзначајнији за LEADER, као и за регионалну политику ЕУ као целине. Идеално је да 1/3 чланова LAG буде из сваког сектора који је укључен у партнерство и да представници приватних и непрофитних организација заједно чине 50% чланова.

Управљање LEADER програмом на локалном нивоу, од стране Локалних акционих група, карактерише неколико елемената:

- Сваки LAG мора да дефинише сопствено географско под-ручје, које покрива повезану област од 5.000 до 150.000 становника, за које је надлежан.
- LAG-ови се руководе претходно одобреним стратешким планом за њихову област. Дефинисани мултисекторски планови морају бити креирани на локалном нивоу, а потом се шаљу на одобрење одговарајућој институцији на националном нивоу.
- LAG-ови су потом одговорни за спровођење дефинисаних планова током трајања LEADER програма.

Рад LAG-а надгледа Управни одбор, у чијем саставу мора бити рефлектовано партнерство између интереса ЕУ, државе и приватног сектора, односно мора бити састављен од представника локалних и пословних заједница, (локалних власти, друштвених партнера, државних агенција, итд.). Да би се у потпуности поштовали демократски принципи одлучивања и управљања, већину чланова треба да чине независни представници друштва. Директори LAG-а

су одговорни за управљање програмом на локалном нивоу, као и за доделу бесповратних средстава. Одређене надлежности треба да се спроводе према правилима програмске подршке и локалном стратешком плану. Свакодневне активности везане за спровођење самог програма у надлежности су особља LAG-а. LAG-ови су у различитим земљама попримили различите организационе форме – друштва са ограниченом одговорношћу у Ирској, непрофитни конзорцијуми у Италији, међуопштинска удружења и национални паркови у Француској, или задруге, удружења и акционарска друштва у другим деловима Европе.

Локални план развоја: структура локалног плана развоја јасно је дефинисана у смерницама датим на европском и националном нивоу. Овим планом се дефинишу мере којима ће се подржати локални развој, као и мере усмерене на повећање сарадње са другим регионима. Основне компоненте локалне развојне стратегије су следеће:

- Опис и темељна анализа економских, друштвених и еколошких проблема локалног подручја.
- Опис циљева и очекиваних активности/мера.
- Финансијска пројекција локалног развојног плана – буџет, са изворима финансирања.
- Време имплементације у оквиру свеукупних циљева усвојеног IPARD програма и усаглашеност са осталим релевантним стратегијама и/или националним/ регионалним политикама.
- Посебне техничке листе (опис пројекта, детаљан акциони план, попис партнера, распоред имплементације и буџет по годинама).

Реформисаном политиком руралног развоја предвиђен је шири спектар мера из којег се на локалном нивоу врши одабир приоритетних активности:

- Обука.
- Анализа и развој (израда студија о изводљивости планова, ревизија средстава, израда прототипа производа и услуга).
- Иновативна рурална предузећа, занатске радње и локални сервиси.
- Активности на унапређењу природне, друштвене и културне средине.
- Анимирање и изградња капацитета.

Ова последња мера подразумева подстицање и развој друштвених група кроз ефективну промену понашања уопште, кроз подстицање ентузијазма, развој вештина и ресурса ради промовисања предузетништва, запошљавања и руралног туризма. Многе земље су ограничиле ове мере како би у што већој мери одразиле националне или регионалне приоритете и надовезале их на друге програме који се спроводе.

Иновативни карактер акција: иновативне акције сумарно могу утицати на средњорочне циљеве ефикасне мобилизације и унапредити вредност локалних, ендогених иницијатива и ресурса. Могу стимулисати диверзификацију руралне привреде и отварање радних места, и много ефективније да одговарају на старе и нове спољне могућности и препреке. На иновативни карактер LEADER-а може се гледати и као на начин унапређења развоја диверзификованије трговине и индустрије и нова решења за организовање руралног друштва, кроз четири тематске области од којих би LAG требало да изабере бар једну:

- Коришћење знања и технологије како би рурални производи, укључујући и услуге, били много конкурентнији.
- “Додавање вредности на локалне производе” (Јанковић и сар., 2009), [27] укључујући и услуге, посебно сарадњу како би мала предузећа добила приступ тржишту.
- Побољшање квалитета живота у руралним подручјима.
- Користити на најбољи начин природне и културне ресурсе, укључујући и природна подручја према Натура 2000, што је заједничка брига свих чланица ЕУ.

Веза између акција – интегрисани и мултисекторални приступ: у аграрној политици ЕУ мултифункционалност је концепт, који пољопривредне произвођаче не види само као носиоце производње семена и хране. У другом стубу те политике овај концепт илуструје шире схватање улоге пољопривредних произвођача у погледу заштите околине, природних и културних проблема, често повезаних са задругама. Предузетништво и мала привреда често су малих размера и могу се додатно диверзификовати увођењем нових подручја рада (туризам, занати, производња хране мањег обима развијањем специфичног карактера и услова). Исто тако је важно да се пронађу нови облици и решења организације за пружање бољих услуга у руралним подручјима. Могу се створити везе са глобалним тржиштима, не само у туризму већ и у новим услугама, као што су

информативне технологије (Informative Technology – IT) и услужна индустрија.

Умрежавање, међутериторијална и међудржавна сарадња: умрежавање и ширење искустава пројектних резултата који се могу пренети на друге, пренос начина рада и знања, одражава суштински карактер LEADER-а. Очекује се да то буде уткано у све LEADER активности на свим нивоима, од пројекта и метода на локалном нивоу, преко регионалног и националног нивоа, па до контаката између LEADER подручја и EU. Умрежавање се организује и на европском и на националном нивоу. Европска мрежа за рурални развој помаже Комисији EU у умрежавању националних мрежа. Њихови задаци су следећи:

- Сакупљање, анализа и дисеминација информација о руралном развоју у заједници.
- Сакупљање, дисеминација и интегрисање на нивоу заједнице добре праксе у области руралног развоја.
- Пружање информација о развоју у руралним подручјима заједнице и у државама које нису чланице.
- Организација састанка и семинара на нивоу заједнице за оне који су активно укључени у рурални развој.
- Формирање и управљање мрежама експерата ради помагања и размене експертизе и подршке имплементацији и евалуацији политике руралног развоја.
- Подршка националним мрежама и међудржавној сарадњи.

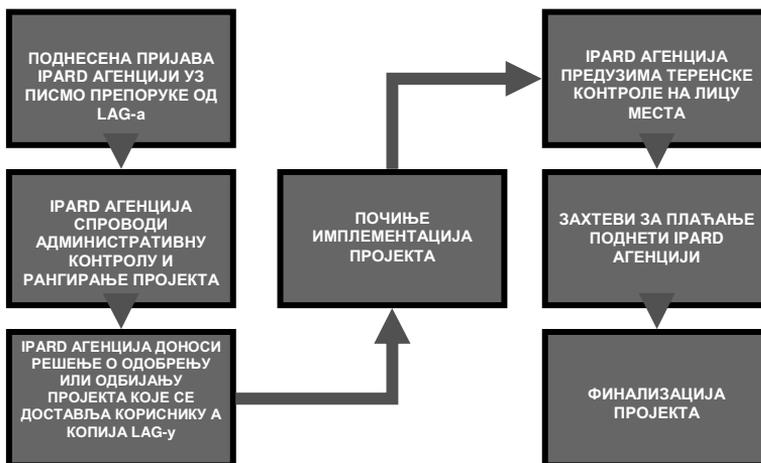
Припрема и спровођење локалних стратегија развоја села кроз припрему пројекта сарадње у складу са приоритетима руралног развоја и вођење локалних приватно-државних партнерстава оснивањем LAG-ова у оквиру IPARD-а, директно су доступни Хрватској, и то реализацијом подмера:

- Стицање вештина анимирања за развој локалних стратегија руралног развоја и LAG-а.
- Имплементација локалних стратегија руралног развоја.
- Имплементација пројекта сарадње LAG-а земље кориснице са LAG-овима из земаља EU.

Мера припрема за LEADER Србији је доступна у склопу припрема за будућу имплементацију кроз три облика активности:

- Мера техничке помоћи - IPARD ће делимично помоћи учествовању будућих и постојећих интересних група и релевантних државних власти у активностима европске мреже за рурални развој како би учили на искуству LEADER група EU.
- Подршка изградњи капацитета на локалном нивоу биће подржана из прве компоненте ИПА, која пружа помоћ у процесу транзиције и изградње институција (коју Србија може да користи).
- Текуће интервенције у циљу диверзификације руралне економије обезбеђују критеријуме приоритета за заједничке пројекте који укључују различите активности на локалном нивоу.

Графикон 3. Шема LEADER имплементације пројекта

5.3. Оса 3 – Развој руралне економије

Основна сврха треће осе је да се побољша квалитет живота становника руралних подручја у складу са декларацијама из Lisabona и Göteborga, које су везане за подршку диверзификацији економских активности, развој малих и средњих предузећа, са нагласком на заштити животне средине. Помоћ се реализује помоћу три мере које треба да допринесу побољшању конкурентности руралних подручја, повећању прихода руралног становништва и стварању нових могућности запошљавања развојем и диверзификацијом активности на фарми и/или изван фарме.

Мера: 3.1. Рурална инфраструктура

Побољшање и развој сеоске инфраструктуре омогућује смањење регионалних диспаратитета и повећање атрактивности сеоских подручја за развој предузетништва и ствара услове за развој сеоске привреде. Приоритет у овој мери програма даје се инвестицијама у снабдевање водом и енергијом, управљање отпадом, локалном приступу информативним и комуникационим технологијама, локалном приступу путевима од посебне важности за локални и привредни развој, и инфраструктури противпожарне заштите због ризика од шумских пожара. Корисници средстава из IPARD програма у склопу мере 3.1. су јединице локалне самоуправе – општине.

Дозвољена улагања:

РУРАЛНА
ИНФРАСТРУКТУРА

1. Изградња и/или реконструкција система за пречишћавање отпадних вода и канализација
2. Изградња и/или реконструкција некатегорисаних–атарских путева.
3. Изградња и/или реконструкција система за грејање –топлане које користе органски отпад из пољопривреде и шумарства (биомаса).
4. Изградња и/или реконструкција противпожарних пруга са елементима шумских путева.

Услови улагања у оквиру мере 3.1

1. За улагања у изградњу и/или реконструкцију система за пречишћавање отпадних вода и канализације прихватљива су улагања јединица локалне самоуправе у регионима са усвојеним регионалним оперативним програмом.
2. За улагања у изградњу и/или реконструкцију некатегорисаних атарских путева прихватљива су улагања јединица локалне самоуправе које су у својим просторним плановима и општим актом одредиле некатегорисане путеве у пољопривредним зонама.
3. За улагања у изградњу и/или реконструкцију система за грејање – топлане које користе органски отпад из пољопривреде и

шумарства (биомаса) прихватљива су улагања јединица локалне самоуправе које у пословном плану прикажу користи од улагања и која поседују минимално двогодишњи уговор за снабдевање органским отпадом. За улагања у топлане, анализа трошкова и користи мора бити позитивна за век трајања пројекта, који не може бити дужи од 20 година.

4. За улагања у изградњу и/или реконструкцију противпожарних пруга са елементима шумских путева, прихватљива су улагања јединица локалне самоуправе које се налазе у зонама опасности од пожара.
5. Сва улагања морају задовољавати стандарде ЕУ у погледу заштите животне средине.

Финансирање мере 3.1.

Табела 7. Износи јавне помоћи за развој руралне економије, у 000 €

Осе/Мере	Хрватска		Македонија		Турска	
	min	max	min	max	min	max
Оса 3: Развој руралне економије						
3.1. Рурална инфраструктура						
Изградња и/или реконструкција система за пречишћавање отпадних вода и канализација	-	958.0	x	x	x	x
Изградња и/или реконструкција некатегорисаних атарских путева.	-	405.0	x	x	x	x
Изградња и/или реконструкција система за грејање – топлане које користе органски отпад из пољопривреде и шумарства (биомаса).	-	958.0	x	x	x	x
Изградња и/или реконструкција противпожарних пруга са елементима шумских путева.	-	405.0	x	x	x	x
x- доступно у каснијој фази имплементације IPARD-а или посредно доступно кроз друге ИПА компоненте.						

Износ јавне подршке/гранта за меру 3.1. је до 50% укупног прихватљивог улагања по пројекту, осим ако пројекат не ствара значајан нето приход. Износ подршке може бити и до 100% уколико је део нето прихода мањи од 25% укупних прихода пројекта у било којој години трајања.

Мера: 3.2. Развој и диверзификација руралних економских активности

Сврха мере је подстицање разноврсности и развој сеоских привредних активности кроз покретање привредне делатности, стварање могућности запошљавања и кроз диверзификацију у непољопривредне делатности. Приоритет у овој програмској мери даје се инвестицијама за стварање микро и малих предузећа, занатства и сеоског туризма ради унапређења предузетништва и развоја економске производње. Крајњи корисници средстава из IPARD програма у склопу мере 3.2. су правна и физичка лица регистрована за одговарајућу делатност у рангу микропредузећа.

Дозвољена улагања:

РУРАЛНИ
ТУРИЗАМ

1. Изградња и/или адаптација, и/или опремање објекта за туристичке услуге: собе, тоалети, остале просторије, објекти за узгој животиња у туристичке сврхе, објекти за рекреацију, туристички кампови, објекти на отвореном за јахање, спортски риболов, возњу бициклом, еко-стазе, обнова старих зграда, подрума, воденица . . .

ПЧЕЛАРСТВО

1. Изградња и/или адаптација, и/или опремање објекта за складиштење и прераду меда и пчелињих производа. Набавка опреме за производњу, управљање и одржавање кошница.
2. Набавка или модернизација линије за прераду и паковање меда на фарми.
3. Постављање и опремање репростаница за производњу лиценцираних матица.

ЛЕКОВИТО,
АРОМАТИЧНО И
УКРАСНО БИЉЕ

1. Изградња и модернизација складишних објекта и хангара.
2. Набавка опреме за хортикултуру и гајење лековитог и ароматичног биља.

	3. Модернизација/замена постојећих система за наводњавање (систем кап по кап и сл.).
	4. Изградња и/или адаптација, и/или опремање објеката за складиштење, сушење, прераду и маркетинг лековитог и ароматичног биља.
	5. Изградња и/или адаптација, и/или опремање стакленика (искључиво инсталације и материјал за покривање).
	6. Изградња и/или адаптација, и/или опремање објеката за производњу семена и расада.
ПРОИЗВОДЊА ГЉИВА	1. Изградња и/или адаптација, и/или опремање капацитета за производњу гљива.
ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ	1. Изградња и/или адаптација, и/или опремање капацитета погона за коришћење обновљивих извора енергије (биодизела, биогас и сл.) на пољопривредним газдинствима.
ТРАДИЦИОНАЛНИ ЗАНАТИ	1. Изградња и/или адаптација, и/или опремање објеката за успостављање традиционалних заната, укључујући објекте за паковање и маркетинг производа.
УСЛУГЕ	1. Изградња и/или адаптација, и/или опремање капацитета непољопривредних услуга у руралним подручјима, попут ИТ центара и радионица за поправку машина.
ПОГОНИ ЗА ПРАДУ И ПРОДАЈУ НА ФАРМИ	1. Изградња и/или адаптација, и/или опремање капацитета микропона за прераду на фармама које производе млечне, месне и производе од воћа и поврћа, укључујући капацитете за паковање и продају производа. 2. Изградња и/или адаптација, и/или опремање продајних тачака на фармама за директну продају производа.
AQUACULTURE / АКВАКУЛТУРА	1. Изградња и/или адаптација, и/или опремање капацитета за слатководно рибарство

Општи услови улагања у оквиру мере 3.2. су слични условима коришћења средстава из мера 1.1 и 1.2. Зависно од сектора, прописани су специфични услови које корисник мора испуњавати на крају улагања. Они су директно везани за производњу и резултат су темељних секторских анализа земаља корисница IPARD фонда и усаглашавања са правилима које прописује EU.

Табела 8. Специфични услови улагања у оквиру мере 3.2.

СЕКТОР	Услов	Хрватска		Македонија		Турска	
		min	max	min	max	min	max
Рурални туризам	Број лежајева у категорисаном објекту	-	20	10	20	-	15
Пчеларство	Број кошница по кориснику	-	-	30	-	50	200
Лековито и ароматично биље	Површна под биљем, ha	-	-	-	-	0.2	1
Производња гљива	Објект површина m ²	2000	-	300	-	-	-
Обновљиви извори енергије	Урађена физи-билити студија и пројектно техничка документација (FSD)	FSD	-	-	-	-	-
Традиционални занати	Регистрована традиционална делатност (RTD)	RTD	-	RTD	-	RTD	-
Погони за прераду на фарми (прерада млека и меса)	Регистрована делатност (RD)	RD	-	RD	-	RD	-
Аквакултура (Aquaculture)	Годишња производња, t/год.	-	150 ¹⁶	-	-	10	50

Финансирање мере 3.2.

Табела 9. Износи јавне помоћи за меру 3.2, у хиљадама евра

Осе/Мере	Хрватска		Македонија		Турска	
	min	max	min	max	min	max
Оса 3 - Развој руралне економије						
3.2. Развој и диверзификација руралних економских активности	150.0	675.0	5.0	250.0	10.0	250.0 ¹⁷

¹⁶ Максималан капацитет на крају улагања од 150t/год. за производњу конзумне пастрмке и 500 t/год. за производњу шарана.

¹⁷ Рурални туризам до 400.000 евра.

Износ јавне подршке/гранта за меру 3.2. је до 50% укупног прихватљивог улагања по пројекту. Дозвољена су максимално три прихватљива улагања по кориснику у оквиру временског оквира IPARD-а, од којих само један може бити за обновљиве изворе енергије.

Мера: 3.3. Тренинг активности у оквиру IPARD-а

Сврха мере је допринос побољшању „професионалних вештина и надлежности лица која су ангажована у пољопривредном, прехранбеном и шумарском сектору“ (Раховић и сар., 2009) [26] и других економских актера који раде у областима које покрива ова компонента, с тим да треба имати на уму да се средства неће додељивати за курсеве или обуку који чине део редовних програма или система образовања на нивоима средње школе или вишим нивоима.

Мера: 3.4. Техничка помоћ

Ова мера обухвата помоћ за реализацију програма руралног развоја и изградњу мрежа за рурални развој на националном нивоу, као и сарадњу са Европском мрежом за рурални развој. Помоћ у оквиру ове мере односи се на припрему, праћење, евалуацију и контролу програма, као и информисање корисника о програму. Сарадња са Европском мрежом руралног развоја омогућује земљи кандидату лакши начин да оствари сарадњу са релевантним актерима из области руралног развоја земаља чланица ЕУ и да на тај начин додатно унапреди пољопривредни сектор и заштити своје интересе на европском и глобалном нивоу.

6. Пријава и поступак за остваривање права на подршку из IPARD-а

6.1. Правила и процедуре пријављивања

Пријаве се подnose на основу јавног огласа који расписује IPARD агенција. Након објаве огласа, корисници-апликанти достављају пријаву (апликациони формулар) заједно са пратећом документацијом у два примерка (оригинал и копија нумерисаних страница). Пријаве се подnose искључиво препорученом поштом, на адресу објављену у огласу. Пријава и пратећа документација чине пријавни

досије. Пријаве које се доставе у предвиђеном року¹⁸ обрађују се по редоследу примања. Након административне провере апликационе пријаве и контроле на терену, саставља се ранг- листа у складу са условима рангирања. У случају непотпуних пријава оставља се рок од 10 дана за достављање додатне документације. IPARD агенција ће након обраде пријава кориснику издати:

1. Одлуку о додели средстава из IPARD програма у случају испуњавања конкурсних услова, прихватљивости улагања и економске одрживости корисника и пројекта.
2. Одлуку о одбијању пријаве ако корисник:
 - Не испуњава конкурсне услове.
 - Не достави тражену допунску документацију.
 - Није на „црној листи“ или на листи дужника.
 - Нема економску одрживост пројекта.
 - Намерно дâ нетачне податке у пријави.
 - Ономогући обављање контроле на терену.
 - Нема расположива средства.

Након доношења одлуке о додели средстава, IPARD агенција и корисник склапају уговор о додели средстава из IPARD програма којим се дефинишу међусобна права и обавезе:

- Износ одобрене подршке.
- Обавеза чувања документације која се односи на пројекат у следећих пет (5) година од датума коначне исплате.
- Обавеза избегавања двоструког финансирања истог улагања из средстава EU.
- Забрана отуђења предмета улагања следећих пет (5) година од датума коначне исплате подршке.
- Забрана промене намене и врсте улагања за коју му се одобравају средства следећих пет (5) година од датума коначне исплате подршке.
- Видљиво означити да је улагање финансирано из средстава IPARD програма.
- Обавеза извештавања IPARD агенције.

¹⁸ Рок за конкурсисање за пројекте које финансира EU је од 60 до 90 дана од дана расписивања јавног позива.

6.2. Исплата средстава

Средства из IPARD програма кориснику се додељују на основу захтева за исплату. Корисник је након извршеног улагања дужан да достави захтев за исплату заједно са прописаном документацијом у два примерка (оригинал и копија). Након провере захтева за исплату и документације, IPARD агенција кориснику издаје:

- обавештење о непотпуности захтева за исплату, или
- одлуку о исплати, или
- одлуку о одбијању захтева за исплату, а она се издаје због: неиспуњавања услова конкурса и уговора, неприхватљивости улагања, достављања захтева за исплату након прописаног рока, онемогућавања обављања контроле на терену, или коришћења објекта на начин који није у складу с његовом наменом.

6.3. Контрола и надзор

Административну контролу изводе службеници IPARD агенције, контролом пријаве апликанта и докумената приложених уз пријаву, израдом ранг-листе, контролом захтева за исплату и докумената приложених уз захтев за исплату, анализом пројекта и истрагом у евиденцијама тела државне управе и другим институцијама. Контрола на терену изводи се пре одобрења, пре плаћања и током пет година након издавања потврде о завршеном улагању од стране IPARD агенције, а изводе је службеници IPARD агенције, инспектори одељења за контролу мера IPARD програма. Контролу на терену сваког IPARD пројекта могу обављати и радници Службе за унутрашњу ревизију IPARD агенције, службеници Националног фонда, Агенције за ревизију програма Европске уније, ревизори Европске комисије и Европски ревизорски суд.

6.4. Повраћај средстава

Средства намењена имплементацији IPARD програма су наменска и бесповратна. Уколико се утврди да је корисник поступао супротно одредбама уговора закљученог са IPARD агенцијом, или је на било који начин прекршио правила коришћења средстава из IPARD програма, IPARD агенција ће од корисника затражити повраћај средстава, а ако средства не буду исплаћена, IPARD агенција ће раскинути уговор с корисником. Рок за повраћај средстава је 15 дана

од дана примања одлуке о повраћају средстава. Уколико корисник изврши плаћање дуга након рока од 15 дана од дана примања одлуке о повраћају средстава, IPARD агенција ће од корисника затражити плаћање законске затезне камате обрачунате у складу са националним законодавством. Уколико корисник не поступи у складу с одлуком о повраћају средстава, IPARD агенција ће заштиту својих права затражити судским путем. Корисник са којим IPARD агенција раскине уговор или затражи повраћај средстава, ставља се на црну листу. Корисник који се буде налазио на „црној листи“, губи право да се пријављује за националну подршку или подршку из EU фондова у року од годину дана.

7. Генерални преглед услова за коришћење финансијских средстава EU из IPARD фонда

1. Усклађивање законодавства и стицање статуса кандидата за чланство у EU

Компонента која се односи на рурални развој намењена је земљама кандидатима с циљем да се припреме за имплементацију и управљање заједничком пољопривредном политиком EU (CAP). Земља кандидат мора бити спремна да по приступу спроводи целокупну правну регулативу на одређеном подручју. Заједничка аграрна политика (CAP) је утемељена на уредбама (регулативама), које није потребно директно уграђивати у правни поредак земље кандидата, али се оне морају потпуно спроводити. Мере CAP-а веома су захтевне у погледу институционалне изградње и имплементације (финансијски поступци, информатика, контрола, мониторинг), па и у погледу разумевања и програмирања мера, чак и за администрацију, а поготово за саме кориснике. Због тога је препоручљиво да се и пре приступа правни систем прилагоди примени мера, што захтева и озбиљне реформе и суштинска прилагођавања. Имплементација помоћи у оквиру IPA V компоненте доприноси одрживом развоју пољопривредног сектора и руралних области, као и успешнијој имплементацији правних тековина EU у области заједничке пољопривредне политике. Коришћењем ове компоненте IPA, земље кандидати за чланство у EU припремају се за коришћење средстава из Европског пољопривредног фонда за рурални развој (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD). Република Србија је свој пут и Усклађивање у законодавства

дефинисала Националним програмом за интеграцију у Европску унију (НПИ). Према извештајима о спровођењу НПИ који је сачинила канцеларија за придруживање ЕУ, план и програм интеграције за 2009.г. је испуњен 70%. За IPARD је посебно значајно доношење сета закона из пољопривреде од којих је најзначајнији Закон о пољопривреди и руралном развоју којим је постављен законодавни оквир за пољопривредну политику и политику руралног развоја у наредном периоду.

2. Институционална изградња и јачање капацитета.

Успостављање и именовање органа и надлежних тела за децентрализовани систем управљања DIS.

Постојећи институционални оквир:

- Национални IPA координатор (NIPAK) – потпредседник Владе за европске интеграције.
- NIPAK секретаријат – сектор за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи Министарства финансија.
- Стратешки координатор (SCO) – кабинет потпредседника Владе за европске интеграције.
- Национални службеник за акредитацију (CAO) – министар финансија.
- Национални службеник за одобравање (NAO) – државни секретар задужен за буџет.
- Сектор за Национални фонд за управљање фондовима ЕУ – у оквиру Министарства финансија.
- Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ – CFCU у оквиру Министарства финансија.

Од Србије се у наредном периоду очекује да:

1. успостави одговарајућу националну структуру која је способна да дефинише стратегије, програме и да организује и контролише дистрибуцију IPARD средстава, што обухвата:
 - успостављање акредитоване агенције за плаћања [Paying Agency (PA)] и њено оспособљавање за IPARD исплате у складу са захтевима ЕУ.
 - успостављање акредитоване структуре управљања [Managing Authority (MA)] у оквиру МПШВ.
 - Припрему правних аката за IPARD.
 - Усклађивању подзаконских аката са ЕУ прописима.

2. ревидира и усвоји Националну стратегију руралног развоја, односно Национални план за рурални развој – IPARD Србија, уз учешће других јавних партнера и цивилног друштва. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је и у току 2009.г урадило Национални програм за пољопривреду 2009–2011. и План стратегије руралног развоја 2009–2013. Оба документа су у јавној расправи и очекује се њихово усвајање. Документ Националног програма руралног развоја (План стратегије руралног развоја 2009–2013) дизајниран је да послужи као основа за IPARD, јер су предложени циљеви, приоритети и мере компатибилни са IPARD-ом.
3. побољша знања и изгради капацитете за коришћење фондова ЕУ намењених пољопривреди, а то обухвата:
 - израду секторских анализа пољопривредне производње у Србији (воћарство, повртарство, млекарство и сектор меса). Ове детаљне анализе треба да буду завршене у првом кварталу 2010. године.
 - унапређење информационог (ИТ) система.
 - разраду и имплементацију планова обуке који су усмерени на CAP, IPA, IPARD, итд.
 - тачан попис стања, регистар пољопривредних газдинстава, ажурирање катастра, вођење статистике цена и сл.
4. успостави основна државна тела као што су ветеринарске службе и службе за заштиту животне средине. Процес успостављања се одвија уз подршку ЕУ.
5. подстиче организовање цивилног друштва у различите форме организовања: удружења, асоцијације пољопривредника, пословног сектора, сектора за заштиту животне средине, локалне асоцијације за рурални развој.
6. подржи иницијативе на унапређењу приступа тржишту новца за фармере и оне који започињу бизнис у руралним подручјима.
7. успостави саветодавну и стручну пољопривредну службу према потребама фармера. Реформа саветодавне службе је у току кроз имплементацију пројекта реформе пољопривреде у транзицији (STAR- Serbian Transitional Agricultural Reform).

8. Литература

1. Meisinger C. (Budapest 26.1.2007): „EU-support to rural development policy in Western Balkans and cooperation with FAO and other donors“, Community Strategic Guidelines for Rural Development- Programming period 2007-2013.
2. CCE Bankwatch (November 2002): „Network and Friends of the Earth Europe, Billions for sustainability: Lessons learned from the use of pre-accession funds“.
3. EU (October 2005): „Rural Development. The Implementation Structure“, DG AGRI.
4. European Commission (Zagreb, 12 June 2009): „Agriculture and Rural Development. Agriculture and Enlargement. Pre-accession support for the agricultural sector“- IPARD. Werner Schiessl.
5. European Commission Directorate-General for Agriculture and Rural Development. (2009): „Fact Sheet The EU Rural Development Policy 2007–2013“.
6. Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA): „Multi-Annual Indicative Financial Framework for 2010-2012“, interni dokument EC.
7. IPARD Programme – Ministry Of Agriculture, Fisheries And Rural Development. Directorate For Rural Development Zagreb (July 2008): „Agriculture and Rural Development Plan 2007 – 2013. Republic of Croatia“.
8. Republic of Turkey - Ministry of Agriculture and Rural Affairs: „IPARD Programme 2007-2013“.
9. Casquilho J. (Summit meeting, Tirana 2006): „EU experience on Pre-Accession assistance for Agriculture and Rural Development. DG AGRI – Eii.4 – Pre-Accession Assistance For Agriculture And Rd Cei Sef “.
10. Marchus M.: „LEADER Programm and Rural Parliament in Hungary“.
11. Pielke M. (Zagreb, 12 June 2009): „Community Policies for the Development of Rural Areas“, European Commission Directorate General for Agriculture and Rural Development.
12. *Narodne novine 4267 Republike Hrvatske*: „Pravilnik o provedbi Mjere 1.1. i Mjere 1.2. unutar IPARD programa“.
13. *Narodne novine 4268 Republike Hrvatske*: „Pravilnik o provedbi Mjere 3.1 unutar IPARD programa“.
14. *Narodne novine 4269 Republike Hrvatske*: „Pravilnik o provedbi Mjere 4. »Tehnička pomoć« u sklopu IPARD Programa“.
15. DG AGRI, (October 2005): „Rural Development 2007-13. Axis 2: Environment/Land management“, DG AGRI, October 2005.
16. Vakakis International S.A.(Јун, 2007): „Критеријуми за акредитацију“, Република Србија, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Пројекат „Подршка програмирању руралног развоја и платном систему“ у Републици Србији. Vakakis International S.A.(JUN 2007): „Националне стратешке смернице за рурални развој, 2008-2013“, Република Србија, Министарство пољопривреде, шумарства и водо-

- привреде, Пројекат „Поддршка програмирању руралног развоја и платном систему“ у Републици Србији.
17. Vakakis International Sa. (May 2007): „Description of the Operating Structure for the implementation of the National Rural Development Programme (NRDP) in accordance with IPARD“.
 18. Богданов Н. (2007): „Мала рурална домаћинства у Србији и рурална непољопривредна економија“, Београд: UNDP [Internet] dostupno на: www.undp.org.yu .
 19. Влада Републике Србије (Београд, октобар 2008): „Национални програм за интеграцију у Европску унију“.
 20. Група аутора: „Водич кроз Инструмент за претприступну помоћ ЕУ 2007-2013“, Београд, Европски покрет у Србији, 2007.
 21. Програмата за финансиска поддршка на руралниот развој за 2009: „Водич за корисниците. Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој Македонија“.
 22. Службени гласник Европске уније (<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>):
 - Council Regulation (EC) No 1267/1999 of 21 June 1999 establishing an Instrument for Structural Policies for Pre-accession;
 - Council Regulation (EC) No 1268/1999 of 21 June 1999 on Community support for pre-accession measures for agriculture and rural development in the applicant countries of central and eastern Europe in the pre-accession period;
 - Council Regulation (EC) No 2666/2000 of 5 December 2000 on assistance for Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, the Federal Republic of Yugoslavia and the Former Yugoslav Republic of Macedonia, repealing Regulation (EC) No 1628/96 and amending Regulations (EEC) No 3906/89 and (EEC) No 1360/90 and Decisions 97/256/EC and 1999/311/EC;
 - Council Regulation (EC) No 1085/2006 of 17 July 2006 establishing an Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA).
 - Commission Regulation (EC) No 718/2007 of 12 June 2007 implementing Council Regulation (EC) No 1085/2006 establishing an instrument for pre-accession assistance (IPA)
 - Council Regulation (EC) No 1084/2006 of 11 July 2006 establishing a Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1164/94
 - Court of Auditors Special Report No 2/2004 concerning pre-accession aid (2004/ C295/01);
 - Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a Common Classification Of Territorial Units For Statistics (NUTS)
 - Regulation (EC) No 1080/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the European Regional Development Fund and repealing Regulation (EC) No 1783/1999
 - Council Regulation No. 1698/2005 on support for Rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development.

- Council Regulation (EEC) No. 3906/89 on economic aid to certain countries of Central and Eastern Europe;
 - COM (2008) 705 Final communication from the Commission to the Council and the European Parliament - Instrument For Pre-Accession Assistance (IPA) Multi-Annual Indicative Financial Framework for 2010-2012, Brussels, 5 November 2008.
 - Commission Decision C(2007)2497 of 18/06/2007 on a Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2007-2009 for Serbia
23. Костић Г. Јанковић С. (2009): „Партиципативно учење, деловање и активна процена потреба руралних области у Пчињском округу”
 24. Јанковић С. Чолић С. Раховић Д. Толимир Н. (2009): „Процена потреба произвођача у руралним подручјима“ „Пољопривредне актуелности“, Београд: Институт за примену науке у пољопривреди
 25. Раховић Д. Јанковић С. Сивчев И. Чолић С. (2009): „Неформална обука одраслих и школа за пољопривреднике у пољу“ „Пољопривредне актуелности“, Београд: Институт за примену науке у пољопривреди
 26. Раховић Д. Јанковић С. Кузевски Ј. Сивчев И. (2009): „Интегрална заштита биља применом метода Агро-екосистем анализе“ „Пољопривредне актуелности“, Београд: Институт за примену науке у пољопривреди
 27. Јанковић С. Анђелић Б. Кузевски Ј. Косановић Н. (2009): „Анализа бруто марже озиме пшенице у 2006. и 2009. години“ „Пољопривредне актуелности“, Београд: Институт за примену науке у пољопривреди
 28. Првуловић Д. Првуловић М. Давидовић М. (2009): „Продуктивност и квалитет травно-легуминозних смеша на подручју неготинске крајине“ „Пољопривредне актуелности“, Београд: Институт за примену науке у пољопривреди
 29. Вукић Врањеш М. Бједов С. Ђукић Стојчић М. Перић Л. Жикић Д. (2009): „Утицај симбиотика и антибиотика на производне перформансе бројлера“ „Пољопривредне актуелности“, Београд: Институт за примену науке у пољопривреди
 30. Поштић Д. Сабовљевић Р. Момировић Н. Долијановић Ж. Алексић Г. Ивановић Ж. (2009): „Оцена показатеља животне способности семенских кртола кромпира сорте кондор“ „Пољопривредне актуелности“, Београд: Институт за примену науке у пољопривреди
 31. Јевђовић Р. Филиповић В. Јевђовић М. Кузевски Ј. (2009): „Утицај старости семена две врсте боквице на њихову клијавост“ „Пољопривредне актуелности“, Београд: Институт за примену науке у пољопривреди

ЗАХВАЛНИЦА

Пут од рађања идеје до њене реализације у пракси није лако остварљив. Врло често, најбоље намере, због различитих околности, остају само жеље. Нико не може да оствари своју идеју и добру намеру сам. Да би до тога дошло, неопходна је подршка пријатеља и истомишљеника. Веома смо срећни и захвални, што смо код људи из Министарства пољопривреде шумарства и водопривреде наишли на разумевање. Наша захвалност тим пре је већа, што нам је подршка пружена у ово време. И поред свакодневних тешкоћа и изазова којима су Министарство и наша пољопривреда изложени, показало се, да су широки видици и јасно схватање приоритета на путу наше државе кроз транзицију јачи од свих препрека. Због тога је ова публикација наш заједнички успех.

Аутори

